

Наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 38 (1501) 23 ВЕРАСНЯ 2020 г.

Канферэнцыі Гарадзенскіх абласной і гарадской арганізацый ГА “Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны”

20 верасня ў Гародні прайшлі канферэнцыі абласной і гарадской арганізацый Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны. Прайшлі адным паседжаннем. На канферэнцыі прысутнічалі прадстаўнікі Дзятлаўскага, Лідскага, Наваградскага раёнаў, Скідзеля і Гародні.

Былі заслуханы справаздачы старшыняў гарадской рады арганізацыі Аляксея Пяткевіча, і абласной рады арганізацыі Віктара Парфененкі.

Таксама была заслухана і адобрана інфармацыя пра фінансавую дзейнасць суполак.

Выбары старшыняў гарадзенскіх гарадской і абласной радаў прайшлі на безальтэрнатыўнай аснове, без самавылучэнняў. Старшынём Гарадзенскай гарадской арганізацыі выбраны **Алесь Крой**, старшынём абласной структуры - **Віктар Парфененка**. Канферэнцыя прагаласавала за гэтых кіраўнікоў аднагалосна.

Выбрана Гарадзенская гарадская рада ТБМ:

Алесь Крой (старшыня),
Наталля Карповіч,
Яўген Дудкін,
Аляксей Пяткевіч,
Святлана Тарасова.

Рэвізійная камісія абрана ў складзе:
Аксана Астроўская, Іна Соркіна, Аляксандар Місцюкевіч

Выбрана Гарадзенская абласная Рада ТБМ:

Віктар Парфененка (старшыня),
Сяргей Трафімчык (Ліда),
Зміцер Солтан (Наваградск),
Валеры Петрыкевіч (Дзятлава),
Кацярына Галота,
Таяна Савянкова (Скідзель),
Янка Трацяк,
Іван Буднік,
Алесь Крой.
Рэвізор - Волга Івашына.

Канферэнцыя вылучыла двух дэлегатаў на 14 з'езд ТБМ у Менск ад гарадской арганізацыі: Святлану Тарасаву і Івана Будніка, а таксама двух дэлегатаў ад абласной арганізацыі: Сяргея Чыгрына і Віктара Парфененку.

Абласны сход прыняў зварот да грамадзян Беларусі, а таксама падрыхтаваў праект звароту да ўладных структураў і

міжнародных арганізацый для з'езду.
У канферэнцыі браў удзел намеснік

старшыня ТБМ Станіслаў Суднік.

Наш кар.

Зварот да грамадзян Беларусі

Апошні час паказаў, што прага волі, захавання суверэнітэту сваёй краіны ў беларусаў ёсць. Нягледзячы на існы лінгвацыд, прага да нацыянальных сімвалаў, беларускай мовы прабівае сабе дарогу пры хвіліне свабоды. Многія беларусы пачалі разумець, што беларуская мова - гэта не толькі код нацыі, але і сродак, які вядзе да адметнага шляху ўласнай прыгожай будучыні народа. Сябры канферэнцыі абласной арганізацыі Таварыства беларускай мовы, што прайшла ў Гародні заклікаюць суайчыннікаў, якія пранікліся вышэйзгаданым, зрабіць наступны крок: размаўляйце па-беларуску, аддавайце сваіх дзетак у беларускія групы дзіцячых садкоў і ў беларускія класы школаў.

Студэнты! Вымагайце правядзенне лекцый ды іншых заняткаў па-беларуску.

Жыхары дамоў, гарадоў! Патрабуйце афармлення шыльдаў, вонкавай рэкламы, касавых чэкаў, цэннікаў, страхавых полісаў і гэтак далей па-беларуску. Надышла пара ўзгадаць, што вы - жыхары самабытнай Еўрапейскай краіны, з уласнай мовай, гісторыяй, зямлёй.

Прынята 20 -га верасня 2020 года ў Гародні.

У Гародні з'явіўся помнік апекуну горада святому Губерту

Помнік усталявалі на вуліцы Савецкай. Праўда, урачыстага адкрыцця яшчэ не было.

Размовы аб з'яўленні такога помніка ў Гародні вяліся з 90-х гадоў мінулага стагоддзя, але увесь час нешта гэтаму замінала, і вось нарэшце ён ёсць.

Аўтар помніка - гарадзенскі скульптар Уладзімір Панцееў. Святы Губерт замацаваны на гранітным пастаменце, а побач з ім - алень з крыжам на галаве.

Паводле легенды, святы Губерт, які жыў у VIII стагоддзі, быў каталіцкім святаром і заступнікам паляўнічых. Адночы падчас шпацыру ў лесе ён напаткаў аленя з залатым крыжам паміж рагамі. Алень святога Губерта ўпрыгожвае герб Гародні з 1540 года.

Што праўда, ні ў адным храме Гародні няма абраза святога Губерта. Але гэта не значыць, што абразоў святога Губерта няма на Гарадзеншчыне. Так, у Беліцы, у касцёле святога Юрыя размешчаны абраз з выявай святога Губерта з арбалетам у руках. Дарэчы, яго лічаць сваім нябесным заступнікам не толькі паляўнічыя і леснікі, але таксама спартсмены, гарбары, матэматыкі. Да яго звяртаюцца, просячы аб ацаленні лунаткаў, хворых на эпілеpsyю.

Паводле СМІ.

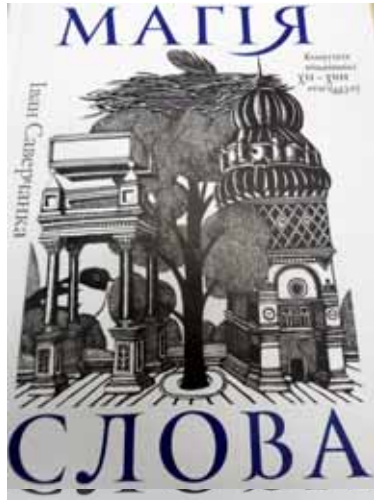

Помнікі нацыянальнага прыгожага пісьменства ў даследаваннях Івана Саверчанкі

Сёлета Нацыянальная літаратурная прэмія ў намінацыі "Літаратурная крытыка і літаратурназнаўства" была прысуджана Івану Саверчанку за кнігу "Магія слова" (Беларускія пісьменнікі XII-XVII стагоддзяў).

Доктар філалагічных навук, прафесар Іван Васільевіч Саверчанка - аўтар фундаментальных даследаванняў па філалогіі, гісторыі і філасофіі. Ён апублікаваў звыш 300 навуковых прац, з іх - 12 кніжных выданняў, стварыў цыкл гістарычных аповесцей, хронік, эсэ і нарысаў. Шэраг кніг Іван Саверчанка прысвяціў палітычным і культурным дзеям ВКЛ XVI-XVII стагоддзяў: Астафею Валовічу, Льву Сапегу, Сымону Буднаму, Язэпу Рудкаму, Філону Кміту-Чарнобыльскаму. Літаратурна-мастацкія і гісторыка-дакументальныя творы вучонага-філолага і пісьменніка былі выдадзены асобнай кнігай "Улада пячаткі" (2016), а таксама ў перакладах на рускую мову - "Блеск кароны" (2015) і "Трон" (2019).

У новай кнізе "Магія сло-

ўсе аспекты грамадскага і асабістага жыцця знайшлі адлюстраванне ў старабеларускай літаратуры, што робіць яе неацэннай гістарычнай крыніцай і нязменным сродкам спасціжэння высокіх духоўна-інтэлектуальных памкненняў беларусаў у мінулыя часы.

У новым выданні важным з'яўляецца асвячэнне ступені ўздзеяння пісьменнікаў-інтэлектуалаў на духоўнае і культурнае

ва", якая пабачыла свет ў канцы 2019 года ў выдавецтве "Мастацкая літаратура" прадстаўлены творчыя партрэты найбольш яркіх майстроў слова Беларусі XII-XVII стагоддзяў, асветлены ўклад старажытных аўтараў у развіццё беларускай літаратуры, пашырэнне тэматычных і жанравых гарызонтаў нацыянальнага прыгожага пісьменства. У кнізе раскрываюцца мастацкія стратэгіі, творчы метад і ідэйныя пошукі пісьменнікаў-інтэлектуалаў часоў Готыкі, Рэнесансу і Барока. Зборнік артыкулаў адрасаваны шырокаму колу чытачоў, школьнікам, студэнтам і выкладчыкам.

- 3 заповітных часоў на неабсяжных прасторах Полацкай дзяржавы і Вялікага Княства Літоўскага шырока гучала жывая беларуская мова, - адзначае аўтар кнігі. - На ёй актыўна камунікавалі, стваралі казкі, легенды і паданні, спявалі мілагучныя песні. Майстры слова даўняга часу фіксавалі і занатоўвалі важнейшыя падзеі і здарэнні, распавядалі пра жыццё і ўчынкі князёў, пра войны і мірныя пагадненні. Літаральна

жыццё народа, на фарміраванне нацыянальных мастацкіх кодаў, удасканаленне літаратурнай мовы і ўмацаванне духоўна-культурнай ідэнтычнасці беларусаў.

Акрамя шырока вядомых асветнікаў, твораў і паэтаў Кірылы Тураўскага, Міколы Гусоўскага, Сімяона Полацкага, хрысціянскіх мысліцеляў Кліма Смаляціча, Мялецця Смарыцкага, Язэпа Рудкага чытач сустрэне на старонках кнігі аповед пра Яфрэма Чарнарызца, Стэфана Збаражскага, Аўгусціна Ратундуса, Гальша Пельгрымоўскага, Сільвестра Косава і іншых.

Пісьменнікі-інтэлектуалы далёкіх стагоддзяў былі ўпэўненыя, што ўзаемапавага, давер і пашана - грунт здоровага грамадства, якое дазволіць людзям, незалежна ад сацыяльнага становішча, жыць сапраўдным духоўным жыццём, напоўненым радасцю і святлом.

Падрыхтавала
Эла Дзвінская.

На фота www.nn.by
прафесар Іван Саверчанка ў
"Акадэмічнай".

Адкрыццё помніка Яну Баршчэўскаму

У горадзе Чуднаве Жытомірскай вобласці адкрылі помнік аднаму з пачынальнікаў новай беларускай літаратуры Яну Баршчэўскаму, які тут жыў і памёр.

Летась у красавіку на адным з мясцовых падворкаў знайшлі ягонае надмагілле.

Цырымонія была арганізаваная пад трыма дзяржаўнымі сцягамі - Беларусі, Украіны і Польшчы. Перад яе пачаткам прагучалі дзяржаўныя гімны трох краін.

- Сённяшні дзень увойдзе ў гісторыю й культуры каляндар трох еўрапейскіх краін. Помнік Яну Баршчэўскаму стане яшчэ адным аб'ектам, які зойме асаблівае месца на турыстычнай мапе грамады Чуднава і Жытомірскай вобласці, - сказаў выканавец абавязкаў мэра Чуднава Сяргей Касцякоў.

З ініцыятывай паставіць помнік Яну Баршчэўскаму выступіў фонд Марыі Магдалены Радзівіл, які ўзначальвае Аляксандар

Сапега. Яго падтрымалі і мясцовыя ўлады.

Бюст выкананы з бронзы і ўсталяваны на гранітным пастамеце ў цэнтры горада. Побач з помнікам - надмагільная пліта, якую летась знайшла мясцовая шкалярка Алена Прыходчанка. Помнік пазначаны адмысловым

QR-кодам, які вядзе на старонку пра Яна Баршчэўскага на сайце мясцовай улады.

У цырымоніі ўдзельнічалі прадстаўнікі польскай дзяспары, беларускага руху салідарнасці "Разам", прадстаўнікі гарадской і абласной уладаў.

- Гэта сведчанне таго, што

мы можам не толькі дамаўляцца, а і разам ажыццяўляць. Цяпер важна, каб сувязі пашыраліся. Магчыма, варта падумаць, каб арганізаваць супольную беларуска-ўкраінска-польскую культурную або пісьменніцкую падзею, - сказала Алена Талстая, адна з лідараў руху салідарнасці "Разам".

Беларускія і польскія

дыпламаты на адкрыццё помніка не прыехалі, хоць мясцовыя ўлады накіроўвалі ім адпаведныя запрашэнні. Як паведамілі Свабодзе прадстаўнікі мясцовай улады, дыпламаты адмовіліся ад удзелу праз эпідэмію каранавіруса.

Чуднаўская гарадская рада заснавала медаль Яна Баршчэўскага. Першымі гэтай адзнакай былі ўшанаваны Алена Прыходчанка, дзякуючы цікаўнасці якой было знойдзена надмагілле, кіраўнік фонду Марыі Магдалены Радзівіл Аляксандар Сапега, які ініцыяваў усталяванне помніка, ды іншыя.

Выканавец абавязкаў мэра Чуднава Сяргей Касцякоў не выключыў, што ў будучыні медаль Яна Баршчэўскага можа зрабіцца сталай мясцовай узнагародай за ўнёсак у сферы культуры і жыцця мясцовай грамады. Пакуль што медаль выкананы з бронзы абмежаваным накладам. Яго распрацаваў той жа скульптар, што ствараў і помнік, - харкаўскі майстар Уладзімір Райчанка.

Паводле Радзівіл Свабода.

Медаль Яна Баршчэўскага

Алег Трусаў: “Ціханоўская не любіць ні сімволіку, ні мову”

Алег Трусаў лічыць, што калі б перапіс праводзіўся сёння, за беларускую мову выказаліся б 70-80 працэнтаў. Пра гэта Алег Трусаў распавёў “Польскаму радыё”.

10 верасня былі апублікаваны частковыя вынікі перапісу насельніцтва 2019 года. На фоне пратэстных падзеяў вынікі маглі застацца паза ўвагай некаторых беларусаў. А яны для многіх могуць быць нечаканымі і прыемна сусьцаснальнымі.

Прайшоў амаль год з моманту, калі вёўся перапіс насельніцтва, а толькі зараз сталі вядомыя некаторыя вынікі. Цяпер мы можам сказаць з вялікай дакладнасцю, якая доля беларускай мовы ў Беларусі - у якасці роднай яе пазначылі 54 адсоткі беларусаў. Гэты вынік складае больш, чым 10 гадоў таму, калі беларуская мова была першай мовай 53,2% беларусаў.

Гэты вынік радуе і быў нечаканым - кажа сябар Таварыства беларускай мовы Алег Трусаў:

- Гэта павышэнне, а ўсе думалі, што будзе жахлівае паніжэнне, таму я вельмі рады. Улічваючы ў якой краіне мы жывём, як улады не любяць беларускую мову - для нас гэта добры знак. Аднак, думаю, каб перапіс быў сёння - было б 70-80%.

Перад самім перапісам і падчас яго ў Беларусі ладзіліся акцыі, як, напрыклад, “Беларускамоўны, Беларускамоўная”. Паводле меркавання Алега Трусава, яны маглі мець уплыў на канчатковы вынік і павышэнне папулярнасці беларускай мовы. У выніках перапісу ёсць, аднак, адзін фактар, які не радуе - дома па-беларуску размаўляе толькі 26% апытаных, 10 гадоў таму гэта лічба складала 30%

- Гэтыя акцыя напэўна далі свой плён, але і рэзка зменшылася колькасць вясковага насельніцтва, і вясковых беларускамоўных школ стала менш. Зараз мы сталі гарадской нацыяй, а ў гарадах не размаўляюць па-беларуску, і так было спрадвеку.

Папулярнызацыя белару-

скай мовы мае месца падчас цяперашніх пратэстаў - лозунгі, плакаты і сімволіка - практычна ўсё ўтрымлівае ў сабе выразныя прыкметы беларускасці. На думку нашага суразмоўцы, распачаўся шлях да большай прысутнасці беларускай мовы, яна стала знаёмай усім, хто ходзіць на пратэсты і людзі ўсё больш цікавяцца сваёй роднай мовай.

- Людзі з кожным днём самі прыходзяць - лозунгі ў асноўным беларускамоўныя. Самае галоўнае - тое, што на першы план выйшла сімволіка, а сімволіка аўтаматычна цягне за сабой нацыянальную мову. Таму калі зараз пераможа беларуская рэвалюцыя, колькасць беларускіх школ павялічыцца, без сумневаў.

Нягледзячы на ўсе пазітывы, выразна кідаецца ў вочы факт, што лідарка грамадзянскага руху пратэсту - Святлана Ціханоўская - размаўляе і выступае на міжнароднай арэне па-руску. Як гэта можа ўплываць на моўную сітуацыю Беларусі пасля магчымых пераменаў? Алег Трусаў лічыць, што мова лідаркі не настолькі важная, наколькі свядомасць грамадства, а ў прысутнасці беларускамоўнага лідара ён не сумняваецца і называе прозвішча.

- Ціханоўская не любіць ні сімволіку, ні мову. Яна не хацела падтрымліваць сімволіку. Казала, што цудоўна валодае беларускай, а на самай справе двух слоў па-беларуску звязаць не можа. Беларускамоўны лідар ёсць - гэта Павел Латушка. Калі ён стане прэзідэнтам, верне ўсё беларускае.

З іншых апублікаваных вынікаў перапісу насельніцтва варта ўзгадаць, што ў Беларусі жыве на амаль 100 тысяч менш людзей, чым дзесяцігоддзем раней - аднак тых, хто дэкларуе беларускую нацыянальнасць, больш на 33 тысячы. Чарговы перапіс павінен прайсці ў 2029 годзе - перад папулярнызатарамі беларускай мовы шмат працы, дзеля таго, каб у наступны раз можна было вясчаць пра рашучую большасць беларускамоўных у краіне.

www.polskieradio.pl

Наш творца - Юрась Несцярэнка

У нашым слаўным горадзе Магілёве жыве цікавы чалавек і творца - гэта Юры Несцярэнка. Калі вам, дарагія магілёўцы, спа-трэбіцца лекцыя, або цікавы папулярны экскурс пра гісторыю сучаснай музыкі, то лепшага “Гіда” ў гэта тонкай сферы, чым Юрась Несцярэнка, вам не знайсці! Бо калісьці самому Народнаму паэту Нілу Гілевічу пан Несцярэнка распавядаў пра змест сваёй фанатэкі, калі яшчэ жыў ў старажытных Бяльнічах...

Юрась Несцярэнка - вядомы на Беларусі пісьменнік і спявак. Юрась шмат дзе выступае ў нашай краіне, у розных аўдыторыях і перад разнайстайнай публікай. Яму пашчасціла працаваць побач з такім выбітным беларускім пісьменнікам, як Людміла Рублеўская, на словы якой Юрась напісаў не адну песню.

Разам з вядомым расійскім спеваком, які мае беларускія карані, Андрэем Макарэвічам, некалькі год таму меў месца сумесны праект па перакладзе творчасці вядомага музыкі (гл. “Анталогія перакладаў расейскай рок-музыкі”, часопіс “Дзеяслоў”, № 69), а пазней выкананні шэрагу песень, першай з якіх была кампазіцыя “Снег” (праспяваная Макарэвічам на беларускай мове). Акрамя таго Юрась з’яўляецца стваральнікам папулярных музычных гуртоў “White Night Blues” і “Nestary Band”.

Нарадзіўся Юрась 26 чэрвеня 1965 года ў Быхаўскім раёне ў вёсцы Прыбор Магілёўскай вобласці. Навучаўся ў Менскім інстытуце культуры. Працуе ў розных жанрах: піша прозу, публіцыстыку і вершы, займаецца перакладамі. Перакладае з некалькіх моў - з польскай, англійскай, украінскай і рускай. Друкуецца ў розных выданнях. Займаецца краязнаўствам і вывучэннем Бяльніцкага краю. У Юрася ўжо выйшла некалькі кніг. Апошняя ў гэтым годзе пабачыла свет у выдавецтве “Каўчэг” і мае гучнае імя “Чароўныя назвы”. Кніга прысвечана дзецям і змяшчае ў сабе загадкі і байкі, апаведы і казкі, вершы і песні, а таксама гульні. Яшчэ да выхаду гэтай кнігі Юрась з задавальненнем сустракаўся з маленькімі чытачамі і з радасцю дзяліўся сваёй творчасцю. Адна з такіх сустрэч адбылася напрыканцы 2019 года ў дзіцячай бібліятэцы № 9 горада Магілёва. У дзіцячай кнізе сабрана каля двухсот загадак і песень на самыя розныя тэмы: зьяры і птушкі, дрэвы і расліны... Вось цікавы вершык пра пітона.

Гаварыў адзін пітон

Самазвал прывёз пясок.
Дзеці ўсе - адразу скок!
У грудок - сядзяць, глядзяць,
Два разы не трэба зваць.

Хто знайшоў сабе нару,
Хто пітон, хто кенгуру -
У хуткім часе так нямала
Зверанятаў побач стала.
Незаўважна день праходзіць,
Вечар ціха надыходзіць,
Хутка ноч запаліць знічкі
Зверанятаў мамы клічуць.
Усіх знайшлі, прыйшлі дадому.
Дома дыялог вядомы -
Кажуць мамы: “Проста жаж!
Па якіх такіх краях
Пралягаў дзіцячы шлях,
Што ў вушах і ў валасах,
На зубах і на плячах,
У красоўках і ў штанах
Уся пустыня Каракумы!
Саксаул, бархан і дзюны -
Нейкім чынам невядомым
Апынуліся ў нас дома!”
“Мама! Нават не ўяўляеш,
Колькі ты ўсяго не знаеш!
Пакачай, не лямантуй!
Не спяшайся, памяркуй:
Вось пітонам быў Антон -
Тры гадзіны поўзаў ён!
Пад уражаннем Танюша
Стала кобрай з капялюшам!
Кракадзілам быў Арцём -

Так з’явіўся вадаём!
Славік страусам назваўся,
Галавою ў пыл хаваўся!
Потым на агульны сход
Усе паўзлі ў падземны ход,
Раптам і свае хады
Пракапалі хто куды!..”
Самазвал прывёз пясок -
Беражыся, хто не ўцёк!
“Нас прываблівае ён!” -
Гаварыў адзін пітон...

А дасціпныя загадкі заціка-
ваць не толькі дзяцей, але і даро-
слых!

Толькі вы селі -
Уверх паляцелі,
назад прыляцелі -
Вас гайдаюць... арэлі.

З горкі - звечару і зранку -
Над ільдом лямі на... санках.

Сам наперад! Сам назад!
Сам катае... самакат.

Кніга ўжо паступіла ў про-
даж. І калі вы хочаце зрабіць до-
бры падарунак для сваіх дзяцей, то
варта набыць гэты з густам аздо-
блены мастацкі твор. Дарэчы, дзі-
цячая студыя пры Магілёўскім
Палацы культуры вобласці на вер-
шы з кнігі “Чароўныя назвы” зра-
біла мініяцюры: “Гаварыў адзін
пітон” і “Чароўныя каникулы”.
Запрашайце, дарагія сябры, на
сустрэчы і прэзентацыі, на канцэ-
рты і размовы нашага Юрася Не-
сцярэнку. Прыйдзе час і вы будзе-
це з гонарам казаць: “Я быў зна-
ёмы з гэты выбітным дзеячом!!!”

Алег Дзьячкоў,
Магілёў.

Шклоўская ратуша - галоўная слава горада

6 лістапада 1999 года ў жыцці шклоўчан адбылася вялікая і радасная падзея. У горадзе ўзамён старою школай была адкрыта новая арыгінальная пабудова. У адзіны ансамбль "упісаны" гістарычны архітэктурны помнік "Ратуша" і сучасная навучальная ўстанова. Зараз ратуша з'яўляецца самым наведваным месцам г. Шклова сярод турыстаў і гасцей горада. Перад сусветным святкам Дня турыста (27 верасня) адбылася сустрэча з удзельнікамі тых падзей па аднаўленні помніка Аляксандрам Грудзінам.

- Аляксандр Пятровіч, што Вас асабіста звязвае з ратушай у Шклове?

- Асабістым лёсам мне было наканавана атрымаць агульную сярэднюю адукацыю ў школе № 3 горада Шклова. Школьны будынак быў двухпавярховы, цагляны і атынкаваны, пабудаваны яшчэ напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны і здаваўся вельмі вялікім і, безумоўна, непарушным. У пачатку 60-х гадоў 20 стагоддзя гэта была адзіная двухпавярховая школа ў горадзе і самая вялікая па колькасці вучняў. У тых часы школа выконвала ролю спецасаблівага цэнтру ўсяго дзіцячага жыцця і была месцам не толькі вучобы, а і шматлікіх гульняў і забаў. Кожны дзень, знаходзячыся ў школьным двары, погляд міжвольна сустракаўся з паўразбураным будынкам з вежай, які знаходзіўся побач і меў мясцовую назву "каланча". Унутраныя пакоі са скляпеннямі, высокая вежа і цагляная муроўка падземелляў заўсёды забілі і прыцягвалі. Будынак у асноўным быў нічыны, таму была магчымаць вольна наведваць яго і па-свойму вывучаць. У дзіцячай свядомасці мроіліся неверагодныя падзеі, якія нібыта тут павінны былі адбывацца ў мінулым. Сярод бітай цэгля і смецця вельмі хацелася "нешта" знайсці і даведацца аб якой-небудзь цікавай падзеі.

- Але гэта дзіцячы ўражанні, а што было ў дарослым жыцці?

- Прайшоў пэўны час. Скончыўшы вышэйшую навучальную ўстанову, я зноў вярнуўся ў родны Шклоў. Мясцовая раённая газета "Ударны фронт" у тых часы шмат увагі ўдзяляла гісторыі Шклоўшчыны, друкуючы матэрыялы Міхаіла Ільющэні, Івана Кулікава, Івана Маісеява і іншых аўтараў. Пазнаёміўшыся бліжэй з гэтымі цікавымі людзьмі, я таксама захапіўся кразнаўствам і паступова далучыўся да гэтай

цікавай дзейнасці.

Адным з галоўных аб'ектаў даследчыцкай працы, безумоўна, становіцца "каланча". Вывучаючы разнастайную літаратуру, я даведаўся, што знаёмае з дзяцінства паўразбуранае збудаванне з вежай нішто іншае, як помнік архітэктуры, былы будынак гарадской ратушы, пабудаваны яшчэ ў 18 стагоддзі.

Адшукваючы новыя звесткі пра будынак гарадскіх ратуш, я спазнаў, што на Беларусі 16-18 стагоддзі характарызуецца росквітам гарадоў, насельніцтва якіх імкнулася да спецасаблівай вольнасці і самабытнасці. Адпаведных мэт жыцця тагачаснага горада маглі дасягнуць праз атрыманне Магдэбургскага права. Уражвала, што правінцыяльны невялікі горад - і раптам збудаванне, якое мае найцікавейшую гістарычную і культурную каштоўнасць. Унутраная свядомасць напачатку напоўнілася спецасаблівай асалодай, а потым і пачуццём гонару за свой родны кут. Гонар мясцовага жыхара цешыўся і тым, што падобных помнікаў на Беларусі засталіся адзіны.

- Надыйшоў перабудавачны час. Якія падзеі адбыліся ў Шклове ў дачыненні да ратушы?

- Трэба сказаць, што мясцовая каштоўнасць з гістарычнага пункту погляду знаходзілася ў занятым стане. Першы паверх і невялікую заходнюю частку былых гандлёвых радоў займалі пажарнікі, потым у гэтых памяшканнях гаспадарылі прадпрыемства Гаргаз і школа № 3. Але тое, што будынак яшчэ некаму быў патрэбны, захавала яго ад канчатковага разбурання. А сярод неаб'якавых людзей яшчэ на пачатку 1980-х гадоў узнікае і пачынае лунаць ідэя адраджэння помніка, якая ўсё мацней бударажыць і мяне асабіста. Добра памятаю сваё выступленне на III раённай справадзачна-выбарчай канферэнцыі Беларускага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры ў верасні 1981 года. Крыху блытана і з хваляваннем я выказаў заклапочанасць аб гаротным стане будынка ратушы і заклікаў дэлегатаў прыняць неадкладныя меры па захаванні помніка.

У тых часы вялікі грамадскі рэзананс мела друкаванае слова. Артыкулы пра ратушу ў Шклове рэгулярна пачынаюць з'яўляцца ў раённай і абласной газетах, а 14 ліпеня 1982 года мой невялікі артыкул пад назвай "Возродзіцца лі красота?" друкуе газета "Знамя юности".

Падтрымка мясцовай заклапочанасці рэспубліканскім выданнем надае ідэі аднаўлення помніка дадатковыя станоўчыя штуршок. Паведамленні ў друку не спыняюцца. Вядомасць Шклоўскай ратушы ўзрастае як і пашыраецца кола саміх аўтараў. У друку выступаюць Сяргей Пікас, Іван Кулікоў і іншыя. Усяго, пачынаючы з 1981 года, пра шклоўскую славадзачна распавядаецца ў 37 артыкулах і паведамленнях. Адначасова, каб зрушыць справу, робіцца некалькі дадатковых захадаў. Група найбольш актыўных гараджан накіроўвае пільму ў Прэзідыум Вярхоўнага Савета і Савет Міністраў БССР з просьбай аказаць падтрымку і дапамогу ў вырашэнні пытання рэстаўрацыі помніка ў Шклове. Неўзабаве прыйшоў адказ ад Старшыні Савета Міністраў Вячаслава Кебіча, у якім паведамлялася, што пільму прынята і ўзята на кантроль.

- Але гэта была пільма краязнаўцаў-адзіночак. Ці рэагавала на падзеі выкавал ратушы нейкім чынам грамадства?

- На VI раённай канферэнцыі таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры, якая адбылася ў сакавіку 1986 года, дэлегаты прынялі зварот да насельніцтва горада і раёна з мэтай збору добраахвотных грашовых сродкаў на рэстаўрацыю ратушы на спецыяльна адкрыты банкаўскі рахунак. Да снежня адпаведнага года грашовыя сродкі паступілі ад супрацоўнікаў райкама КПБ - 270 рублёў, міжгаспадарчага вучэбнага камбіната і райаграпрамтэхнікі - па 100 рублёў, прэзідыума раённага аддзялення Таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры - 60 рублёў, фабрыкі "Спартак" і аддзела народнай адукацыі адпаведна - 46 і 30 рублёў, дзіцячых садоў №1, 2, 4 - адпаведна 14 рублёў, 26 рублёў, 17 рублёў. Сярод асобных грамадзян найбольшую суму ўнёс святар Спаса-Прабражэнскай царквы айцец Валянцін Цвікевіч - 50 рублёў.

- А якія канкрэтныя дзеянні разгарнуліся каля будынку ратушы?

- Першыя зрухі непасрэдна на помніку пачынаюцца ў 1988 годзе. Упершыню за пасляваенны перыяд на будынку з'яўляюцца рабочыя і над збудаваннем з'яўляецца часовы дах. Праз два гады пачынаецца ачышчэнне падземелляў ад смецця, якое назапашвалася тут некалькі дзесяцігоддзяў. Першапачаткова на будынку працуе студэнцкі атрад "Брама" з Белдзярж-

універсітэта, а 5 жніўня 1990 года пачынаюцца створанне ў Шклове грамадска-палітычнага клуба быў праведзены працоўны надзельнік. Разам з аўтарам на надзельніку працавалі ўладзімір Снегаў, Аляксандр Шчарбак, Іван Кірыленка, Барыс Стральцоў, Сяргей Старасцін і некаторыя іншыя гараджане. Разам з усімі рупіўся на надзельніку тагачасны дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, дырэктар саўгаса "Гарадзец" Аляксандр Лукашэнка. Прайшоў на надзельніку падтрымаць працоўных і Іван Віктаравіч Кулікаў, якому на той момант ужо было амаль 80 гадоў.

Дзякуючы агульным намаганням і сапраўднаму энтузіязму ўдалося выканаць шэраг падрыхтоўчых работ да пачатку рэстаўрацыі помніка. Здавалася, што лёс ратушы будзе хутка вырашаны: на будынку з'явіліся рабочыя, аб'ект быў абнесены агароджай, зроблены падмурак, пачалі кладчы сцен гандлёвых радоў. Аднак у кастрычніку 1993 года работы прыпыніліся. Верагодней за усё, па прычыне адсутнасці адпаведных фінансавых сродкаў.

- Але ж зараз мы бачым ратушу, як вельмі прывабнае збудаванне.

- Ішоў час. Пра Шклоўскую ратушу нібыта забылі. Успомнілі, калі шукалі пляцоўку пад будаўніцтва новай школы - менавіта тады і ўзнікла думка спалучыць будаўніцтва школы з рэстаўрацыяй будынка ратушы. З улікам аднаўлення архітэктурнага помніка і быў распрацаваны праект новай установы адукацыі.

Будаўніцтва пачалося ў 1998 годзе. На новабудуёлы гаспадарылі будаўнікі трэста № 18 горада Оршы. Старшы прараб Анатоль Ліпінскі ўспамінаў, што за 26 гадоў працы на будаўнічых пляцоўках такі складаны аб'ект у яго жыцці першы.

У другой палове траўня 1999 года на будынку ратушы была выканана адна з самых адказных аперацый - пад'ём і ўстаноўка на вежу ратушы купалападобнага даху, на шпілі якога быў размешчаны флюгер. Выява флюгера адлюстроўвае герб Шклова з лічбамі 1762 год. Герб і дата пацвярджае Магдэбургскае права горада і надае яму адпаведны статус.

- Якую ролю ў жыцці горада зараз адыгрывае ратуша?

- Як некалі і марылася, непасрэдна ў будынку былой ратушы быў створаны і працуе школьны гістарычна-краязнаўчы музей. Статус некалі роднай школы ўзвысіўся да гарадской гімназіі. Ратуша стала прываблівым аб'ектам турызму, дарэчы, абавязкова яе наведваюць ўсе вучні не толькі Шклоўскага, але і суседніх раёнаў вобласці. Усё гэта вельмі радуе і цешыць думкі. Шлях, які прайшоў будынак, ад паўразбуранай

"каланчы" да прыгожага архітэктурнага ансамбля, натхняўся самімі рознымі людзьмі. Непасрэдна, або ўскосна, яны рупіліся над адраджэннем гэтага цудоўнага помніка. Многія з іх ужо адыйшлі ў іншы свет. Але галоўнае, што справы не былі дарэмныя. А ў нацыянальнай гістарычна-культурнай спадчыне Беларусі захоўваецца найцікавейшы аб'ект, які па-ранейшаму надае годнасць нашаму народу.

- І апошняе пытанне. Як на Ваш погляд, ці выкарыстоўваецца галоўны гістарычна-архітэктурны брэнд Шклова ў турыстычным плане на поўную магчымасць?

- Лічу, што ў гэтым накірунку ўладам і грамадскасці неабходна больш працаваць, і найцікавейшы помнік будзе прыносіць нашаму гораду дадатковыя дывідэнды як ў турыстычным, так і ў гістарычна-выхаваўчым накірунку. У свой час грамадзянская ініцыятыва "Шклоўскі магістрат", якая створана ў нашым горадзе, прапанавала наступныя накірункі дадатковага выкарыстання славадзачнага шклоўскага брэнда:

1. З мэтай вывучэння існах напрацовак у выкарыстанні будынкаў былых гарадскіх ратуш стварыць працоўную групу, якая павінна збіраць адпаведныя звесткі як на Беларусі, так і ў суседніх дзяржавах з аднолькавай гістарычнай спадчынай. Набытая інфармацыя павінна перыядычна абмяркоўвацца і найбольш карысныя і цікавыя напрацоўкі павінны выкарыстоўвацца ў Шклове.

2. Надаць адной з вуліц горада назву "Магдэбургская".

3. Злучыць існы будынак ратушы з найбольш яркай гістарычнай спадчынай Шклова - славытым шляхетным вучылішчам Сямёна Зорыча, або, больш дакладна, стварыць на базе існай у Шклове гімназіі кадэцкае вучылішча (або філіял). У адукацыйна-выхаваўчым накірунку Шклова і ўвогуле Беларусі Шклоўскае шляхетнае вучылішча, створанае ў 1778 годзе, мае найцікавейшую гістарычную спадчыну.

4. Прапанаваць турыстычным арганізацыям стварыць адмысловы маршрут у Шклоў з наведваннем будынка ратушы.

5. У сучасны момант музей гімназіі, які знаходзіцца непасрэдна ў будынку ратушы, мае абмежаваную даступнасць. Неабходна павысіць статус музея, да філіяла раённага гістарычна-краязнаўчага музея, што паспрыяе большаму наведванню турыстамі будынка ратушы.

- Дзякуй вялікі за цікавыя рэспонды.

Петр Мізурскі,
намеснік старшыні
Шклоўскай раённай арганізацыі
ТБМ.

Агульны сход Наваградскай суполкі “Узвышша” Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны

12 верасня 2020 года ў Наваградку, у крэацыйным музеі адбыўся сход Наваградскай суполкі ТБМ “Узвышша”. Адзінагалосна быў пераабраны старшыня суполкі **Солтан Дзмітрый**, абрана рэвізор суполкі **Святлана Абдулаева**. Было выслухана паведамленне пра мерапрыемствы і дасягненні суполкі за апошнія 20 месяцаў.

Дэлегатам на Гарадзенскую абласную канферэнцыю ТБМ была абрана Святлана Абдулаева.

Дэлегатам на 14-ты з’езд ТБМ абраны Дзмітрый Солтан.

Сярод мерапрыемстваў, праведзеных арганізацыяй ТБМ “Узвышша”:

- пачатак устаноўкі памятнага знака Яўхіму Карскаму ў вёсцы Ятра,
- удалы збор 5000 \$ на помнік Міндоўгу ў Наваградку,
- абарона дзіцячай бібліятэкі, мастацкай і музычнай школы ў Наваградку,
- абарона гістарычна-культурнай

спадчыны Наваградка,

- праца над архітэктурным праектам наваградскай ратушы і распрацоўка канцэпцыі адбудовы цэнтральнай плошчы Наваградка,

- распрацоўка, раздрукоўка і шырокі распаўсюд у горадзе 1500 высокакачэсных інфармацыйных беларускамоўных плакатаў супраць COVID-19,

- з ініцыятывы ТБМ ў Наваградку з’явіліся шыльды з гістарычнымі назвамі вуліц горада,

- дапамога палітычна рэпрэсаваным у Наваградку.

Галасавалі і слухалі даклад наступных сябры ТБМ “Узвышша”: Святлана Абдулаева, Сяргей Лаўрушчык, Ірына Дробыш-Лазарава, Галіна Кавальчук, Міхаіл Зізюк, Солтан Дзмітрый.

*Старшыня ТБМ “Узвышша”
Солтан Дзмітрый Мікалаевіч.
12.09.2020 г.*

Светлай памяці Уладзіміра Адамушкі

10 верасня не стала Уладзіміра Іванавіча Адамушкі, які нарадзіўся 1 студзеня 1952 г. у вёсцы Падгайна Карэліцкага раёна. Беларускі гісторык дзяржаўнага дзеяч. Працаваў у камсамольскіх структурах... З 1991 года працаваў у сістэме Дзяржаўнага камітэта па архівам і справаходству. Меў працы па гісторыі палітычных рэпрэсій 1920-50 гадоў, вывазу цывільнага насельніцтва ў ваенныя гады на працы ў Германію. У 2020 гг. спадар Уладзімір атрымаў Дзяржаўную прэмію Беларусі.

З 2002 па 2016 гады сп. Адамушка ўзначальваў Дзяржаўную архіўную слу-

жбу. А яшчэ ў 1990-ыя гады ён быў маім выкладчыкам. Ягоны спецкурс пра рэпрэсіі карыстаўся цікавасцю і попытам сярод ягоных студэнтаў.

Бывайце настаўнік з вялікай літары, Уладзімір Іванавіч Адамушка.

*Аляксей
Шалахоўскі,
гісторык культуры.*

Выстава, прысвечаная паэтам Гіёму Апалінэру і Карусю Каганцу

Выстава, прысвечаная паэтам Гіёму Апалінэру і Карусю Каганцу, адкрылася ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры. Французскі і беларускі паэты паходзяць з роду Кастравіцкіх. Распавядае адзін з арганізатараў выставы - былы амбасадар Беларусі ў Вялікабрытаніі Уладзімір Шчасны:

- Чвэрць стагоддзя таму я ў Лондане пазнаёміўся з Іялантай Пачарскай, яна аказалася ўнучатай пляменніцай Каруся Каганца. Мы

пасябралі, і яна нават прыехала ў Беларусь. Была ў гэтым музеі, пакінула вось гэты партрэт Каруся Каганца, які сама намалявала ў маладосці. І там я пазнаёміўся з маладым чалавекам

- яе сынам, які праз дваццаць пяць гадоў, прыслаў мне вось гэтыя тры кніжкі, якія ён напісаў, прысвечаныя роду Кастравіцкіх.

Род паўстанцаў 1863 года Кастравіцкіх даў свету ў эміграцыі Гіёма Апалінэра - сусветна вядомага французскага паэта пачатку XX стагоддзя, і на Радзіме - Каруся Каганца, беларускага адраджэнца, паэта, мастака.

*Максім Каўняровіч,
Беларускае Радыё Рацыя,
Менск.*

Хайка Мас назваў беларускага лідара "галоўнай адказнай" асобай за сітуацыю, якая складваецца ў Беларусі

Кіраўнік МЗС ФРГ Хайка Мас (фота з архіва)

Мас усклаў на Лукашэнку асноўную віну за сітуацыю ў Беларусі

Кіраўнікі МЗС краін ЕС 21 верасня абмяркоўвалі ў Бруселі магчымы санкцыйны спіс з чальцамі беларускага кіраўніцтва.

Еўрасаюз павінен правесці магчымыя ўключэння прэзідэнта Беларусі ў санкцыйны спіс ЕС. Пра гэта ў панядзелак, 21 верасня, заявіў кіраўнік МЗС ФРГ Хайка Мас (Heiko Maas) у Бруселі, дзе праходзіць кансультацыя кіраўнікоў замежнапалітычных ведамстваў краін ЕС.

- Мы павінны канстатаваць, што за мінулыя тыдні сітуацыя не палепшылася. Гвалт, які Лукашэнка ўжывае адносна мірных дэманстрантаў, абсалютна непрымальна, - падкрэсліў Мас. - Мы павінны таксама закрануць пытанне, ці не варта ўвесці санкцыі ЕС у адносінах да Лукашэнкі, які з’яўляецца "галоўнай адказнай асобай" за тое, што адбываецца ў Беларусі, дадаў кіраўнік міністэрства замежных спраў Германіі.

Кіраўнікі МЗС краін ЕС сустрэліся з Ціханоўскай

Кіраўнікі МЗС 27 краін ЕС 21 верасня працавалі над узгадненнем санкцыйнага спісу афіцыйных асобаў Беларусі, адказных за магчымыя фальсіфікацыі на выбарах прэзідэнта гэтай краіны. Міністры падчас працоўнага сяджанку ўжо абмеркавалі з

экс-кандыдатам у прэзідэнты Беларусі Святланай Ціханоўскай сітуацыю з пратэстамі.

Еўрапарламент настойвае на цвёрдых санкцыях

Раней, 17 верасня, Еўрапарламент большасцю галасоў ухваліў рэзалюцыю, якая заклікае структуры Еўрапейскага Саюза ўвесці цвёрдыя санкцыі супраць прадстаўнікоў уладаў Рэспублікі Беларусь. Як перадаваў карэспандэнт DW у Бруселі, рэзалюцыю на пленарным паседжанні падтрымалі 574 еўрадэпутатаў, 37 прагаласавалі супраць, яшчэ 82 устрымаліся. У рэзалюцыі нагадваецца, што тэрмін прэзідэнцкіх паўнамоцтваў Лукашэнкі скончыцца 5 лістапада 2020 года.

Пратэсты ў Беларусі супраць вынікаў прэзідэнцкіх выбараў

Адразу пасля аб’яўлення папярэдніх вынікаў прэзідэнцкіх выбараў, якія адбыліся ў Беларусі 9 жніўня, у рэспубліцы пачаліся масавыя мірныя акцыі пратэсту. Выступленні грамадзян, якія адстойваюць свае галасы і перакананыя ў фальсіфікацыі вынікаў выбараў, перапыняюцца АМАП-ам і “спецназам”. Пры гэтым у першыя дні пасля выбараў сілавікі дзейнічалі з беспрэцэдэнтнай жорсткасцю.

Паводле DW.

Лепшая кніга прозы - 2020

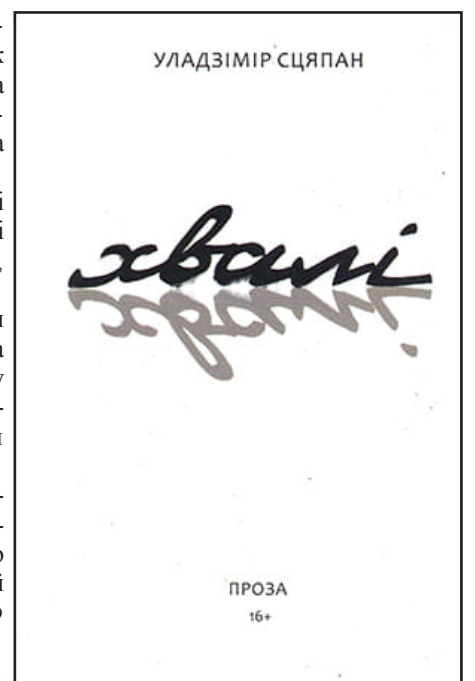
Лепшай кнігай прозы на Днях беларускага пісьменства ў гэтым годзе стаў зборнік "Хвалі" славутага Уладзіміра Сцяпана. Кніга пабачыла свет у выдавецтве "Мастацкая літаратура". Наклад літаратурна-мастацкага выдання 700 асобнікаў.

Асабіста мне спадабаліся аповесці і апавяданні "Курага", "Альбом", "Салдацкі гузік", "Дом", "Маладая бульба", "Шчасце", "Сустрэча", "Афіцыянт", "Рыба залатая"...

У зборніку выявіліся галоўныя рысы творчасці Уладзіміра Сцяпана: майстэрства менавіта кароткай прозы, уменне перадаць у мінімуме слоў максімумсэнсу, "выяўленчасць", візуальнасць вобразаў, своеасаблівая кінематаграфічнасць...

Мастацкія тэксты ў зборніку рэалістычныя і праблемныя, засяроджаныя на актуальных для сённяшняга грамадства пытаннях, што выдатна спалучаецца з самім жанрам кароткай прозы. Раю нашым чытачам набыць выдатную кнігу.

А. Шалахоўскі, гісторык культуры.

(Працяг. Пачатак у папярэднім нумары.)

**БАЛАДА ЯНА ДАМЕЛЯ
(1780 - 30.08.1840)**

Грошай не маеш, і заўтра не будзе.
Тут ля карцінаў не тоўпяцца людзі.
Што ім карціны? Мазня і не болей.
Бедныя людзі не купяць ніколі
Тое, што іх не накорміць дзяцей.
Толькі ад гэтага не весялей.
Ну, а багатыя часта скупыя -
Хочуць бясплатна карціны мець тыя,
Дзе ты душу сваю з фарбай змяшаў.
Колькі карцін ты за "дзякуй" раздаў!
Зранку малюеш партрэт ладнай пані.
Не прыгажуні. Прыгожаю стане
Гэтая пані ў цябе на партрэце.
Зноўку на вуліцы змрочна і вецер.
Пані кідаеш. Ікону малюеш,
І ля іконы ў майстэрні начуеш.
Заўтра па Менску ты пойдзеш вясець,
Будуць ляцець над табою анёлы.
Толькі ніхто тут іх бачыць не будзе.
Будуць па справах сваіх ісці людзі.
Ты ж на Кальварыю пойдзеш, бо там
Зараз будуецца велічны Храм,
Храм, у якім ты свой знойдзеш спакой,
Храм, да якога ісці нам з табой,
Каб і карціны твае нам шукаць,
Мала знайшоўшы, не сумаваць.

11.05.2020 г.

**БАЛАДА МІХАІЛА БАБРОЎСКАГА
(8.11.1784 - 21.09.1848)**

Ты сасланы ў вёску Шарашова
Падалей ад Вільні, у якой
Ты сказаў, што гаспадарыць мова
Наша тут павінна, толькі з ёй
Будучыня будзе ў нас заўсёды.
Ты - святар, і да цябе ідуць
Людзі, каб пазбавіцца самоты,
Думкі грэшныя свае нясуць.
Вечарамі пішаш і на зоры,
На агні вандроўнікаў глядзіш,
Згадваеш айчынныя прасторы,
Вену, Прагу, Пецярбург, Парыж...
Кнігі, кветкі любіш, як і волю,
У дзяцінстве палюбіўшы іх.
Дуб стары ўздымае ў неба голле -
Моліцца з табою за жывых
І памерлых за сваю Айчыну,
Для якой і толькі трэба жыць
І не клясці пад нагамі гліну,
Мовай роднай з Богам гаварыць.

1.05.2020 г.

БЕЛАРУСКІ ПАНТЭОН**Балады крыві і любові. Частка II****БАЛАДА ТЭАДОРА НАРБУТА
(8.11.1784 - 14.11.1864)**

У родным краі лепшай крэпасці няма.
Ты ў ёй палёт сваёй фантазіі спатоліў.
І ты не ведаеш, што будзе тут турма
Для інсургентаў,
што захочуць светлай долі
Тутэйшаму народу, для якога ты
Цяпер будзеш у Бабруйску крэпасць гэту,
Каб бараніцца ад крывавае бяды.
Ты малады і маеш сотні добрых мэтаў.
Няспешна сонца па-над крэпасцю плыве,
Чырвонае ў лясках, як першы раз, знікае.
Выходзіш з крэпасці і крочыш па траве,
І цень твой за табою ледзве паспявае.
І пралятуць твае нясумныя гады,
І аддымацца слёзна войны і паўстанні,
І толькі крэпасць застаецца назаўжды
Тут у зямлю ўрастаць

і не знікаць дазвання.
3.05.2020 г.**БАЛАДА ЗАРЫЯНА ДАЛЕНГІ-
ХАДАКОЎСКАГА
(24.12.1784 - 17.11.1825)**

Тваё багацце ўсё - у сундуку,
Але не золата, не срэбра там.
І сонца зноў асвечвае раку
І ты глядзіш на сонца, як на Храм,
Дзе душы продкаў моляцца за край,
Якім вандруеш і збіраеш ты

У хатах песні не пра вечны рай,
А пра людзей, пра вёскі, гарады.
З цябе смяюцца, кажуць: "Абібок!"
І грошай болей не даюць сябры.
Хацеў спаліць сундук, вакольны змок,
Каб асвяціўся, як душа, знутры,
Але стрымаўся. Бог цябе стрымаў.
Глядзіш, нібы на вечнасць, на раку.
І для цябе багатыя больш няма,
Чым з песнямі паперы ў сундуку.

30.04.2020 г.

**БАЛАДА ІГНАТА ХОДЗЬКІ
(29.09.1794 - 1.08.1861)**

Рыфмаплётам у Вільні цябе называлі.
Ты і сёння яшчэ, хоць стары, рыфмаплёт.
Ты дачку пахаваў, салаўі адспявалі,
І ў душы тваёй вецер скуголіць і лёд.
У Дзевятнях ужо больш не будзе бяседаў,
Дзе вясець ты быў, дзе казалі сябры
Пра любоў да Айчыны, да цёплага лета
І чыталі паэмы да позняй зары.
Ты ідзеш да дачкі, для яе "Гадавіну"
Напісаў і яна, як балюча сляза,
І яшчэ ты шкадуеш, што сам пра Айчыну
Тут на мове тутэйшай зусім не пісаў,
Як пісалі сябры, для якіх анічога
Не было за Айчыну сваю даражэй.
Ты да Храма ідзеш, прад табою дарога,
Як у рай, і няма больш дарогі прамей.

18.04.2020 г.

**БАЛАДА КАЯТАНА КАСОВІЧА
(2.05.1814 - 26.01.1883)**

Прысніўся Полацк, і табе не спіцца.
Глядзіш на дождж вясновы праз вакно.
І прад табой імперыя сталіца,
Як кніга прачытаная даўно
На мовах розных, на якіх умееш
Яшчэ з юнацтва тлумнага чытаць.
Ідзеш на кухню і гарбату грэш,
І будзеш піць і сэрца апякаць,
Успомніўшы зямлі бацькоўскай песні.

Да кніг на службу пойдзеш, як заўжды,
І будзе дождж самотны хоць і весні,
І шмат яшчэ сплыве ў Няву вады
З тваіх сцяжын, што ў Полацку пачаты.
Працуеш з кнігай, пішаш кожны дзень,
І на душы ў цябе святло і свята,
Бо ўсё, што робіш - робіш для людзей.

19.04.2020 г.

**БАЛАДА МІХАІЛА ГРУШВІЦКАГА
(29.11.1828 - 5.03.1904)**

У Ракаве кірмаш і шмат народу
З ваколіцаў наехала, і ты
На ліры граеш, бы цвітуць сады,
І ля цябе людзей, як мух ля мёду.
І песня вольная твая ўзлятае,
Як бусел па-над Ракавам, ляціць,
І нельга гэту песню не любіць,
Што душы і хаціны асвятляе.
І ты шчаслівы, бо навокал свята.
Кірмаш віруе, як пчаліны рой.
І сонца ўжо страчаецца з расой,
Ды мала хто спяшаецца дахаты.
І будзеш ты ўсю ноч іграць натхнёна.
І зоры будуць над зямлёй маўчаць...
Начам і дням бясконца пралятаць
І салаўям спяваць, гарлаць варонам
На могільках, дзе сосны, як калоны,
Дзе помнік твой не згублены ў траве,
Дзе музыка твая ва ўсім жыве.
Яе не чуе той, хто не ўлюбіны
У ветлы край, дзе нарадзіўся ты,
Дзе час, каб жыць, заўсёды залаты.

24.04.2020 г.

**БАЛАДА ЯЗЭПА ЦІХІНСКАГА
(28.09.1842 - 1922 ?)**

Праз станцыю Талька ідуць цягнікі.
Не бачыш ты іх, але можаш яшчэ
Адрозніць па гуку праходзіць які
І што ён з сабою вязе-валачэ.
Ты сорака гадоў важкі слоўнік складаў
І рукапіс кнігі табе не падняць.
Шчаслівым ты быў, але зараз бяда -
Няма каму слоўнік твой тут выдаваць.
Сляпы і галодны ты хутка памрэш,
Але не шкадуеш, што траціў гады
На родную мову, якая найперш
Цябе ўсхвалявала, як пчолаў сады
У квецені мёднай, якую не бачыш,
Ды чуеш, як пахне яна, як жыве.
Ты молішся мове і Богу, не плачаш,
І ўпаўшы ў траву, ты пльывеш па траве...

12.04.2020 г.

(Працяг у наступным нумары.)

Ад перакладчыка: Урублеўскі Тадэвуш Станіслаў (1858-1925) - адвакат, заснавальнік бібліятэкі ў Вільні, якая зараз носіць яго імя. У 1886 г. закончыў юрыдычны факультэт Пецярбургскага ўніверсітэта, з 1881-1883 гг. - у сібірскай высылцы. У 1900 г. заснаваў Таварыства шубраўцаў, якое працягвала традыцыі шубраўцаў пачатку XIX ст. Сабраў выдатны кнігазбор, у 1912 г. заснаваў і легалізаваў таварыства "Бібліятэка імя Яўстаха і Эміліі Урублеўскіх" (бацькоў), якому перадаў кнігазбор, і кіраваў бібліятэкай да свайго смерці. У 1926 г. бібліятэка стала дзяржаўнай з назвай Дзяржаўная бібліятэка імя Урублеўскіх і размясцілася ў выкупленым у 1925 г. палацы Тышкевічаў у Вільні.

Нягледзячы на тое, што большую частку свайго жыцця с. п. Тадэвуш Урублеўскі пражыў у Вільні, ён не быў правінцыяльным дзеячам, вядомасць і слава якога не выходзіць за межы роднага горада. Яго добра ведалі на ўсім абшары літоўска-беларускай зямлі, а таксама ў Польшчы і Расіі, не быў ён чужы і ў Заходняй Еўропе. Урублеўскі неаднаразова меў магчымасць выйсці на больш шырокія прасторы, заняць якое-небудзь выбітнае становішча, стаць уплывовай фігурай, але пры гэтым пакінуць Вільню, горад, які па шэрагу прычын не стаў асяродкам самастойнай думкі і дзеяння. Аднак маючы прапановы з розных бакоў, Урублеўскі заўсёды ад іх адмаўляўся, бо не жадаў пакінуць родны горад, дзе знаходзіліся яго кнігі, яго дом, у якім ён нарадзіўся і хацеў жыць да скону.

Гэты яго знешні кансерватызм, гэтая яго прывязанасць да помнікаў былога, да традыцыі, да шматлікіх родных двараў, да смелага палёту думак з пагружэннем у былое былі яго галоўнай рысай, незразумелай для многіх, але - як слухна заўважыў аўтар успамінаў пра яго ў газеце "Слова" - было гэта яго спецыфічнай вільнянскай экзатыкай.

С. п. Тадэвуш - вільнянін да мозга касцей, але ён заўсёды адчуваў сябе чужым у атмасферы Вільні, у мяшчанска-шляхецкім асяроддзі, сіціла спаяным між сабой эндэкапабожным кругамі.

Нараджаны 8 лістапада 1858 г. у сям'і вядомага ў Вільні лекара-гамеапата Яўстаха Урублеўскага і маці Эміліі з Бяньдзішкіх, малады Тадэвуш атрымаў стараннае хатняе выхаванне, і, адораны шматлікімі здольнасцямі, закончыў вільнянскую гімназію з залатым медалём, потым паступіў у Медыка-хірургічную акадэмію ў Пецярбургу. Праз два гады, за ўдзел у "польскай гміне", канспіратыўнай арганізацыі з сацыялістычным тэндэнцыямі, быў сасланы ў Сібір. Між іншым, да гэтай арганізацыі належалі яго пазнейшыя антаганісты Юзаф Гласко (сучасны сенатар з "Клуба Працы"), Баляслаў Віслаух і іншыя вядомыя дзеячы. Пасля вяртання з Сібіры ў 1880 г. ён паступіў у Пецярбургскі ўніверсітэт на юрыдычны факультэт. Вучобу закончыў з высокімі адзнакамі і пачаў адвакацкую практыку як памочнік Уладзіміра Спасовіча. Пад кіраўніцтвам гэтага знакамітага адваката Урублеўскі паглыбіў набытыя веды, раскрыў свой прыроджаны талент красамоўства і хутка стаў вядомым судовым абаронцам.

Пасля смерці бацькоў, калі ў 1890 г. ён вярнуўся ў Вільню і прыняў у спадкі бацькоўскі дом разам з першапачатковым кнігазборам - колькасць кніг з гэтага часу стане павялічаватца, і кнігі стануць яго адзінай жарсцю і мэтай жыцця.

Самотны ўсё жыццё, Урублеў-

скі, цалкам аддаваўся збору кніг але не быў ні мізантропам ні адлюдам. Падтрымліваў сяброўскія і прафесійныя адносіны з вялікім колам людзей, жыва цікавіўся грамадскімі справамі і добра прычыніўся да ажыўлення прыгнечанага ў той час віленскага грамадства. У тыя часы, па ініцыятыве Урублеўскага, паўстала таварыства "Шубраўцаў", зразумела, што акрамя назвы гэта таварыства не мела нічога агульнага з ранейшымі шубраўцамі. У тагачасных умовах таварыства не магло займацца грамадскай дзейнасцю і таму мела больш сціплы мэты. Гэта было кола польскай інтэлігенцыі, якое збіралася па суботах у гасцінным доме Урублеўскага, у таямнічай для больш шырокага кола "Гасподзе пад Ракарам" і праводзіла час у свабодных размовах з абменам думкамі, прычым гаспадар заўсёды меў шмат новай інфармацыі для абмеркавання і тэм для здумлення.

Агульнае ажыўленне на гэтых сходах запанавала калі прыйшоў 1905-ы год, падуў вецер перамен які абяцаў наперадзе рэвалюцыйную бурю. У той час Урублеўскі трыумфальна, у арэоле славы абаронцы польскіх інтарэсаў, вярнуўся са з'езда земскіх дзеячаў у Маскве. Усе лічылі, што толькі дзякуючы яго прамовам сярод земскіх дзеячаў, якія зрабілі вялікае ўражанне на з'ездзе, прабіў сабе дарогу пастулат пра аўтаномію Польскага караалеўства. Хутка гэтыя земскія дзеячы ўтварылі шматлікую і ўплывовую канстытуцыйна-дэмакратычную партыю.

З гэтага з'езда пачаліся блізкія стасункі Урублеўскага з кадэтамі. Але праз нейкі час гэтыя стасункі са слабелі, а потым і цалкам спыніліся - выбітныя лідары гэтай партыі: Мілюкоў, Набокаў, Маклакоў і іншыя не пагадзіліся з федэралістам Урублеўскім.

Аднак, калі Польскі камітэт выставіў кандыдатуру Урублеўскага ў 1-ю Думу, ён быў яшчэ прыхільнікам праграмы кадэтаў. Гэта ён выразна зазначыў у сваім адкрытым лісце "да выбарцаў горада Вільні - ліцвінаў і палякаў", дзе між іншым падкрэсліў, што "лічыць сябе грамадзянінам Літвы і ў вырашэнні палітычных і грамадскіх праблем бачыць агульны інтарэс усіх жыхароў нашага краю ...".

Потым не раз казалі тое, што перакананні Урублеўскага мяняліся. Не ведаю, на што абаялілася гэтае тверджанне. На працягу апошніх дваццаці гадоў, ці дакладней, у часы калі палітычнае жыццё развівалася больш-менш адкрыта, ён заставаўся верным сваім поглядам. І падчас выбараў у 1-ю Думу, і падчас выбараў у 3-ю Думу, і ў часы вайны, і пасля вайны, Урублеўскі заўсёды выступаў як праціўнік нацыянальнай выключнасці, як гарачы прыхільнік супольнага жыцця ў згодзе ўсіх народаў краі, як выразны "краёвец", які разумее тэрытарыяльныя асаблівасці Літвы і Беларусі і права гэтых зямель на самастойнае жыццё і развіццё. Відочна, што ў сувязі са зменамі ў палітычнай сітуацыі і праўна-дзяржаўнымі пераўтварэннямі, погляды Урублеўскага на агульнае пагадненне, хаця б фармальнае, мусілі эвалюцы-

Тадэвуш Урублеўскі

Нарыс жыцця

янаваць, але змест яго поглядаў заставаўся нязменным ад іх першага дэкларавання ў 1905 г. і да апошніх хвілін жыцця.

Здаецца, што непаразуменне палягала ў тым, што агульнае ўспрыманне пра асобу Урублеўскага ўтваралася не на падставе яго слоў - таго што ён сам казаў, а на падставе таго, што пра яго казалі іншыя. Тым больш, што толькі падчас выбараў у 1-ю Думу ён рабіў недвухсэнсоўныя заявы і выступаў як прыхільнік дэмакратычнай праграмы звяртаючыся да ўсіх выбаршчыкаў, нягледзячы на іх нацыянальнасць. Гэта пры тым, што Выбарны камітэт, які падтрымліваў яго кандыдатуру, рабіў выразныя нацыяналістычныя заявы, кажучы, што "толькі паляк можа барацьбіць інтарэсы нашага краю і горада". Калі б польская думка адразу была больш крытычнай і ўзважанай, дык ад самага пачатку яна павінна была б прыняць погляды Урублеўскага - не ён змяніў свае погляды, а польская супольнасць выступала кожны раз па-рознаму, у залежнасці да настрою і акалічнасцяў.

Здаецца, што гэтая розніца паміж кандыдатам і Камітэтам у значнай меры прычынілася да яго паразы на выбарах. Перамог яўрэйскі кандыдат, равін Левін, за якога аддалі галасы ўсе яўрэі, незалежна ад сваіх перакананняў, разам з прыхільнікамі праграмы кадэтаў.

З-за такога выніку, пазбягаючы непрыемных кампрамісаў і не жадаючы барацьбіць паміж нацыянальнасцямі, у 2-ю Думу Урублеўскі не выстаўляўся, а займаўся адвакацкай практыкай на палітычных працэсах. Першым з іх быў працэс лейтэнанта Шмідта ў Севастопалі, гэты працэс зрабіў яго імя вядомым усёй Расіі. Хутка ён стаў адным з самых вядомых адвакатаў, і ў самых розных рэвалюцыйных колах прозвішча Урублеўскі займела папулярнасць, якой маглі б пазайздросціць правадыры і кіраўнікі рэвалюцыйнага руху. Але гэта не перашкаджала яму адначасова служыць на дзяржаўнай службе юрыдычным радцам Палескай чыгункі, дзе яго паважалі да такой ступені, што скрозь пальцы глядзелі на палітыч-

ную надобранадзейнасць.

Паслухаўшы сяброў, Урублеўскі згадзіўся выставіць сваю кандыдатуру на выбарах у 3-ю Думу, якія пасля змены закона аб выбарах і з'яўлення нацыянальных курый, мелі адбыцца не пад лозунгам нацыянальнай салідарнасці, да якога Урублеўскі заўсёды меў антыпатыю, а на грунце барацьбы праграм і ідэй. Урублеўскі, як кандыдат Дэмакратычнага камітэта, з націскам падкрэсліваў сваю краёвасць у супрацьстаянні з іншым кандыдатам, ксяндзом Мацяевічам, якога падтрымлівала большасць віленскага кліру і які знаходзіўся пад уздзеяннем эндэцкай ідэалогіі.

Не толькі вынікі выбараў (ксяндз Мацяевіч атрымаў 5700 галасоў, а Урублеўскі - 1400) канчаткова адварнулі Урублеўскага ад палітычнай дзейнасці па прадстаўленні інтарэсаў польскай супольнасці, але розныя падзеі, ашуканствы і інсинуацыі, які дапускалі ў яго бок палітычныя праціўнікі. Памыі, якія пад уздзеяннем сваіх нізкіх інстынктаў эндэцыя выліла ў той час на галаву заслужанага дзеяча і вядомага абаронцы прыгнечанай польскасці, маглі б забіць нават чалавека, які меў бронзавую душу старажытнага рымляніна. А Урублеўскі меў незвычайна ўразлівую і чулую да ўсялякага чужога дотыку натуру. Ён глыбока перажываў другую паразу на выбарах і стаўленне да яго віленскага натоўпу. Адсюль пачынаюцца разыходжанні паміж ім і польскай Вільняй, якія праз час прывялі да яго поўнага адасаблення.

Прышла вайна, нямецкая акупацыя, бальшавіцкі наезд, Генеральны камісарыят усходніх зямель, літоўская ўлада, апертэчнае Сярэдня Літва і нарэшце інкарпарацыя Вільняншчыны ў польскую дзяржаву. У гэтыя часы змянаў і пераваротаў Урублеўскі заставаўся верным сябе. Не адчуваючы жадання займацца канспіратыўнай дзейнасцю, не салідарызуючыся з польскімі плынямі, сярод якіх нават віленскія дэмакраты перасталі прызнаваць асобнасць Літвы і Беларусі, не маючы нічога агульнага з кансерватарамі і згоднікам, які ўжо шмат гадоў таму паставілі крыж на магіле Польшчы, ён не верыў у трываласць і цэльнасць усіх арыентацый і наогул не бавіўся палітыкай. Урублеўскі моцна і нязменна стаяў на пазіцыях краёўца і казаў пра патрэбу супольнай працы ўсіх нацыянальнасцяў краі. Ён маніфеставаў часам, можа, занадта яскрава - сваю лаяльнасць усім уладам і ўрадам, якія хутка змянялі адзін аднаго.

Як вядома юрыст, ён не адмаўляў у дапамозе і парадзе ўсім уладам. Лічыў, што праз свой уплыў, ён можна абараніць суграмадзян ад розных крыўдаў і пераследаў, адварнуць бяду і накіраваць улады на шлях законнасці і справядлівасці. Але роўна не выказваў энтузіязму да ўсіх уладаў. Як мясцовая, бліжэй яму была літоўская ўлада, але Урублеўскі добра разумеў, што толькі тая ўлада будзе моцнай і ўгрунтаванай, якая паўстане на волі ўсяго народа і без ніякага знешняга ўціску. Быў паслядоўным і умеў захаваць спакой і крытычны ро-

зум, калі большасць яго старых сяброў пайшла па лініі найменшага супраціву ці кіравалася сляпой нянавісцю. Ад яго адварнуліся амаль што ўсе знаёмыя і першымі пачалі яго абвінавачваць тых, якіх заўсёды раздражняла ягоная разумовая вышэйшасць, незалежнасць і паслядоўнасць.

Урублеўскі застаўся са жменькай верных сяброў, але новыя сябры пачалі знаходзіцца ў колах, якія раней не былі яму блізкімі, бо ён быў звязаны з польскім асяроддзем з самага свайго нараджэння. З новымі сябрамі яго лучыла агульнае разуменне нядолі і цяга да свабоды. Да таго часу, пакуль польскасць уціскалася і пераследавалася, пакуль яна змагалася за свае вызваленне, да гэтага часу ён быў яе гарачым прыхільнікам, інтарэсы і патрэбы польскасці былі для яго галоўнымі. А да трыумфуючай польскасці, польскасці, якая прыгнятае іншых, ён адчуў непрыязь. З гэтага моманту Урублеўскі пачаў бліжэй браць да сэрца інтарэсы так званых нацыянальных меншасцяў. Ён заўсёды быў супраць тых, хто кіруе і пануе.

Апошнія гады жыцця, Урублеўскі пераважна аддаў працы над упарадкаваннем свайго кнігазбору. Зрэдку адрываўся ад гэтага, каб выступіць адвакатам у судзе, а таксама, калі яго наведвалі сябры, з якімі ці нават чужыя людзі - прыезджыя ці замежнікі, якія прагнулі ведаць яго меркаванне пра апошнія падзеі.

Клопат пра сваю каштоўную бібліятэку, якой ён аддаў столькі сіл і сродкаў, не даваў спакою. Прагнуў, каб яго кнігазбор быў непарыўна звязаны з Вільняй і, не маючы іншага выйсця, пачаў перамаваць з Управай дзяржаўных бібліятэк аб перадачы свайго збору ў якасці дэпазіту, але з умовай, што ён ні ў якім выпадку не можа быць вывезены з Вільні.

Смерць не дазволіла ўбачыць сваімі вачыма справу свайго жыцця ў тым выглядзе, у якім ён хацеў яе ўбачыць. Смерць стала неспадзёўкай як для яго самога, гэтак і для яго сяброў. Арганізм не вытрымаў напружанай працы, якой ён аддаваўся ўсё жыццё. Ніколі не мог Урублеўскі даць сябе адпачынку хоць на хвіліну. А на ўсё іншае ў яго заўсёды быў час - на сваю самаадукацыю, на навуковыя заняткі, на напісанне артыкулаў, якія друкаваліся пад псеўданімам Т. Вароніч у "Пшэглэндзе Вільнянскім", і на брашуры, якія выдаваў пад сваім імем ці псеўданімам Ёдварніса (Juodvarnis), на даклады, якія чытаў у Літоўскім навуковым таварыстве і ў Звязе польскіх бібліятэкараў, на старанную каталагізацыю сваіх збораў, на чытанне кніг і лістоў, на размовы і на розныя канферэнцыі, на міравыя суды, на якія яго часта запрашалі як арбітра. Не меў толькі часу на адпачынак і лячэнне, якое вымагаў стан яго здароўя.

Жыў як анахарэт, жывіўся тым, што меў. З часоў нямецкай акупацыі, быў пазбаўлены ўсіх сродкаў і практычна галадаў. Атрымаўшы ў часы Генеральнага камісарыяту ўсходніх зямель становішча натарыюса, пачаў зарабляць але не меў часу трыццаці грошы, бо працаваў па 18 гадзін у суткі, а потым грошы, якія ў яго назбіраліся, страцілі ўсялякі кошт ...

Усё гэта разам падарвала жалезны арганізм с. п. Тадэвуша. Яго чуйнае сэрца не вытрымала ўсіх расчараванняў і звадак, якімі яго так шчодро абдорвалі людзі і, саслабеўшы, перастала біцца ...

Вільня і ўвесь край страцілі аднаго з самым годных сваіх сыноў.

L. A. [Людвіг Абрамовіч].

Tadeusz Wróblewski // Preglad Wilenski. 1925, № 12. S. 2-5.

Пераклад Леаніда Лаўрэнца.

У барацьбе са злом мастацтва на баку праўды і добра

У Палацы Мастацтваў з 3 па 17 верасня дэманстравалася вялікая юбілейная выстава Аляксея Марачкіна "Армагедон". Былы старшыня Рады суполкі "Пагоня" Беларускага саюза мастакоў, лаўрэат прэміі імя В. Быкава "За свабоду думкі" Аляксей Мара стварае надзвычай актуальныя палотны, якія хвалююць глядачоў і выклікаюць эмацыянальнае ўзрушэнне. У экспазіцыі былі прадстаўлены больш за 100 жывапісных і графічных прац выбітнага мастака і дзеяча нацыянальнага Адраджэння.

Сёлета ў сакавіку, калі майстру споўнілася 80-гадоў, Аляксей Антонавіч знаходзіўся на каранціне ў Чарнагорыі. І толькі цяпер яго сябры, знаёмыя і ўсе, хто цікавіцца сучасным жывапісам, прыйшлі да выставы, каб убачыць новыя творы і паслухаць апавед пра іх з вуснаў аўтара.

Майстар прадставіў глядачам палотны розных гадоў, на якіх адлюстравана гісторыя нашай краіны, пошукі вызначэння нацыянальнай ідэнтычнасці, нялёгка шляхі змагання за волю. На выставе дэманструюцца літаратурныя партрэты 80-тых гадоў, такія, як "Алаіза Пашкевіч", "Максім і Вераніка" (1981), партрэты Алега Бембеля (Зніча), Міколы Ермаловіча, Зянона Пазняка.

ахвяраў Чарнобыля", "Палеская мадонна" (1991) і іншыя.

Жывапісец звяртаўся да вобразаў дарагіх яму асобаў - жонкі Ірыны, аднакурсніка, мастака з трагічным лёсам Анатоля Сухана і іншых. Аўтапартрэт на чырвоным фоне перадае стан натхнення мастака, выражае яго імклівы рух у будучыню. Па-ранейшаму малады душой аўтар напісаў карціну "Юнацтва".

Мастацтвазнавец Пётр Васілеўскі даў высокую адзнаку творчасці Алясея Мары і адзначыў, што па працах, прадстаўленых на выставе, можна не толькі прасачыць творчую эвалюцыю аўтара, але і вывучаць гісторыю краіны і фарміраванне беларускай тоеснасці за апошнія 25 гадоў. Сябар мастака з 1989 года Мечыслаў Бурак выступіў на сустрэчы з прамовай, якую падрыхтываў яшчэ да яго дня народзінаў 30 сакавіка:

- Аляксей Марачкін - прызнаная ў грамадстве асоба жыццёвай сілы волагаўскага кшталту, - адзначыў Мечыслаў Бурак. - Ён валодае талентам мастакоўскага духоўнага мыслення, яго творчасць натхняецца цывілізацыйнай ідэяй каштоўнасці беларускай нацыі. Аляксей Марачкін належыць да тыпу людзей глыбокай прыроднай маральнасці, тых, у каго душа, розум і сэрца жывуць

льным усведамленні. Дзякуй, дарагі мастак, за высокую культуру ўзаемадачыненняў, за жыццёвы аптымізм, які сілкуе наша сяброўства!" Іншыя сябры адзначалі, што іх па жыцці прываблівае добразычлівая аўра Аляксея Антонавіча.

Найбольшую цікавасць выклікалі ў глядачоў працы, звязаныя з падзеямі апошніх 10 гадоў. На карцінах лунаюць бел-чырвона-белыя сцягі і стужкі, дзейнічаюць адважныя і рашучыя героі. Гэта "Плошча Каліноўскага" з незабыўнымі светлымі юнакамі (2007), карціна "Сцяна" (2001), сведчанне пакутаў за кратамі, "Сённяшнія Курапаты" (2019) з выявай Паўла Севярынца ў атачэнні яго сяброў на варце ў Курапатах, і адлюстраванне гістарычнага дня перапахавання парэшткаў Кастуся Каліноўскага "Вільня 22 лістапада 2019 года". Апошняе палатно - своеасаблівы дакумент эпохі, бо на ім захаваны выявы ўдзельнікаў вялікай падзеі. Сярод іх - сам мастак, яго сябры і папленнікі Мікола Купава, Аляксей Пушкін, Уладзімір Някляеў, даследчык спадчыны К. Каліноўскага гісторык Сяргей Абламейка, а таксама лідар суполкі беларускіх габрэяў у горадзе Ашдод (Ізраіль) Барыс Давід Балтэ.

Працяглы час жывапісец працаваў над партрэтамі Яна Паўла II. Пра гісторыю стварэння партрэта распавёў на выставе гісторык Максім Крывіцкі, які ў якасці валанцёра MDE наведваў Італію. Там ён даведаўся пра ліст пантыфіка, накіраваны падрэ Муцыё Вентрэла, у якім ён выказваў пра свой клопат пра Беларусь і жаданне наведаць нашу краіну:

- Я вельмі хацеў бы ступіць на зямлю, якую я люблю. Супольна будуйце ваш сённяшні дзень і вашу будучыню. Не згубіце Беларусь!

Малады гісторык нагадаў мастаку пра гэтыя факты. Аляксей Антонавіч вырашыў прысвяціць карціну святому айцу да 100-годдзя з яго дня нараджэння. На палатне ён спалучыў выявы пляца святога Пятра ў Рыме і краевіды Наваградчыны, партрэт Яна Паўла II і беларускія абразы: Маці Бо-

Аляксей Марачкін і карціна "Вільня 22 лістапада 2019 года"

жую Вастрабрамскую і Маці Божую Курапацкую. Аўтарам апошняга абраза з'яўляецца сам Аляксей Марачкін.

Найбольш актуальнае палатно "Армагедон" (2020) адлюстравана абвостраную драматычную барацьбу добра і зла, якая разгарнулася на нашых вачах і доўжыцца па сённяшні дзень. Ланцугу АМАП-а супрацьстаяць не толькі людскія згуртаванні, але і нябесны вершнік на кані. Сродкамі мастацкага гратэску аўтар прыносіць прысуд сілам цемры.

Наведвальнікі выставы адзначылі вя-

лікі ўнёсак творцы-патрыёта ў айчынную гістарычна-культурную спадчыну і пацікавіліся: ці існуе персанальны музей мастака? Пад Смалявічамі ў вёсцы Забалацце на сядзібе Таццяны Процькі сабраны працы Аляксея Марачкіна з сацыяльным зместам, і яшчэ дзесяткі твораў знаходзяцца ў прыватных зборах.

У канцы сустрэчы Аляксей Антонавіч пазнаёміў з малюнкамі розных перыядаў і падараваў некаторыя з іх прыхільнікам яго творчасці.

Эла Дзвінская.
Фота аўтара.

Значнае месца ў творчасці Аляксея Марачкіна займаюць вобразы гістарычных асобаў. Ім прысвечаны цыкл графічных прац "Жыгімонт Стары" (2009), "Януш Радзівіл" (2010), "Васіль Цяпінскі", "Казімір Семяновіч", "Адам Міцкевіч" (2011). Трывогай прасякнуты хвалаючыя працы, прысвечаныя экалагічнай тэматыцы "Планета Пальн" (1987 г.), "Маці Божая

у згодзе. Яго беларускі патрыятычны дух натхняе! Ён вызначае гістарычную перспектыву развіцця беларускай нацыі.

У Аляксея Марачкіна адважны характар. Божы дар ён скіраваў на служэнне Айчыне. Чалавеку прыстойнаму нічога не можа быць даражэй за волюнасць. Такія асобы дазваляюць нам духоўна ўзрастаць у нацыяна-

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок, Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік, Людвіка Таўгень, Алег Трусаў, Дзяніс Тушыньскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://nslowa.by/> <http://naszaslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://tbn-mova.by/> <http://belkiosk.by/>

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: [naszaslowa@tut.by](mailto:naszslowa@tut.by)

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі. Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні. 231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ". Газета падпісана да друку 21.09.2020 г. у 17.00. Замова № 1863. Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1200 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес. - 2,65 руб., 3 мес. - 7,95 руб.

Кошт у розніцу: па дамоўленасці.